

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 135/2023-22

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpenej Advokátskou kanceláriou, JUDr. Ondrej Polák, s. r. o., Železničná 90/12, Považská Bystrica, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Ondrej Polák, proti postupu Okresného súdu Bratislava III (teraz Mestského súdu Bratislava IV) v konaní vedenom pod sp. zn. 21Cpr/8/2018 (teraz B3-21Cpr/10/2018) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 21Cpr/8/2018 **b o l i p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Mestskému súdu Bratislava IV **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. B3-21Cpr/10/2018 konal bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadost'učinenie **2 500 eur**, ktoré **j e** Mestský súd Bratislava IV **p o v i n n ý** vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Mestský súd Bratislava IV **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania **384,08 eur** a zaplatiť ich jej právnemu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 7. októbra 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky

(ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava III (teraz Mestského súdu Bratislava IV) (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 21Cpr/8/2018 (teraz sp. zn. B3-21Cpr/10/2018) (ďalej aj „napadnuté konanie okresného súdu“). Navrhuje v napadnutom konaní okresnému súdu prikázať konať bez zbytočných prieťahov a domáha sa priznania primeraného finančného zadosťučinenia v sume 6 000 eur, ako aj náhrady trov konania spojených s podaním ústavnej sťažnosti.

1.1. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 135/2023-11 z 2. marca 2023 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie v celom rozsahu.

2. V podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľka uviedla, že 11. júna 2018 podala žalobu o neplatnosť výpovede a náhradu mzdy voči zamestnávateľovi, [REDAKOVANÉ] – [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „zamestnávateľ“ alebo „žalovaný“). Od roku 2001 bola zamestnaná na pracovnej pozícii robotníčky, neskôr na pracovnej pozícii finančnej referentky a zároveň je akcionárkou zamestnávateľa.

3. Sťažovateľka opísala okolnosti, ktoré predchádzali ukončeniu pracovného pomeru, a uviedla, že v dôsledku týchto okolností sa stala nepohodlnou zamestnankyňou. Výpoveď prevzala 5. januára 2018 s tým, že dôvodom podanej výpovede bola jej nadbytočnosť po rozhodnutí zamestnávateľa o znížení počtu zamestnancov. Zamestnávateľ uviedol, že nemá možnosť sťažovateľku ďalej zamestnávať, pretože pre ňu nemá vhodné pracovné miesto. Pracovný pomer mal skončiť uplynutím trojmesačnej výpovednej lehoty 30. apríla 2018.

4. Z chronológie konania okresného súdu opísaného sťažovateľkou vyplýva, že sťažovateľka podala žalobu 11. júna 2018. Následne 26. júla 2019 (rok po podaní žaloby, pozn.) bola sťažovateľka vyzvaná na odstránenie nedostatkov žaloby. Podaním z 19. augusta 2019 boli nedostatky žaloby odstránené. Vyjadrenie žalovaného k žalobe bolo sťažovateľke doručené 13. januára 2020 spolu s výzvou na vyjadrenie. Replika sťažovateľky bola zaslaná súdu 30. januára 2020. Duplika žalovaného bola žalobkyni doručená 26. mája 2020. Od uvedeného dňa nie sú sťažovateľke známe žiadne procesné úkony v napadnutom konaní.

II.

Argumentácia sťažovateľky

5. Sťažovateľka zdôrazňuje, že žaloba o určenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru a náhradu mzdy bola podaná pred 4 rokmi a 4 mesiacmi (ku dňu podania ústavnej sťažnosti, pozn.). Od podania žaloby prebehla len písomná časť konania a pojednávanie nariadené nebolo. Predmet sporu prejednávaný v napadnutom konaní okresného súdu ovplyvňuje sťažovateľkinu sociálnu situáciu a sociálnu situáciu jej rodiny. Upresňuje, že zbytočné prieťahy v napadnutom konaní okresného súdu boli spôsobené nečinnosťou okresného súdu v období od podania žaloby, t. j. 11. júna 2018 do 26. júla 2019 a od mesiaca jún 2020 do podania ústavnej sťažnosti.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľky a prehľad procesných úkonov

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

6. Okresný súd vo svojom vyjadrení sp. zn. Spr 157/2023 doručenom ústavnému súdu 31. marca 2023 uviedol, že nepopiera nečinnosť súdu v období označenom sťažovateľkou.

7. Dôvody nečinnosti okresného súdu mali spočívať vo vysokej vyťaženosť vo veci konajúcej sudkyne spôsobenej viacnásobným prerozdeľovaním spisov medzi viacerých sudcov. Ku prerozdeľovaniu spisov v období rokov 2019 – 2023 dochádzalo s ohľadom na dlhšie trvajúce obdobie pracovnej neschopnosti, dočasné pridelenia sudcov na Krajský súd v Bratislave vrátane odchodu sudcov do dôchodku. Rovnako dal okresný súd do pozornosti ústavného súdu vysoký počet reštančných vecí s tým, že vzhľadom na množstvo agendy a potreby konania aj v reštančných veciach sú pojednávania nariadované na 4 až 5 mesiacov dopredu. Zároveň poukázal na pandémiu COVID-19 a mimoriadny stav, počas ktorého nebolo možné pojednávať.

III.2. Replika sťažovateľky:

8. Sťažovateľka sa na výzvu ústavného súdu z 11. apríla 2023 k stanovisku okresného súdu nevyjadřila.

III.3. Prehľad procesných úkonov:

9. Ústavný súd pri prehľade procesných úkonov vychádzal z obsahu zaslaného spisového materiálu a zistil, že napadnuté konanie začalo na základe žaloby podanej sťažovateľkou na okresnom súde 11. júna 2018. Uznesením okresného súdu č. k. 21Cpr/8/2018-27 z 26. júla 2019 bola sťažovateľka vyzvaná na odstránenie väd podania. Súd doručoval žalobu žalovanému na vyjadrenie spolu s uznesením okresného súdu č. k. 21Cpr/8/2018-43 z 10. októbra 2019. Vyjadrenie žalovaného bolo prípisom z 10. januára 2020 doručované sťažovateľke na podanie repliky. Prípisom okresného súdu z 27. apríla 2020 súd doručoval repliku sťažovateľky a umožnil žalovanému podať dupliku. Duplika žalovaného bola doručená sťažovateľke 9. júna 2020 na základe pokynu vo veci konajúcej sudkyne z 5. júna 2020.

10. Sťažovateľka doručila okresnému súdu 27. júla 2020 právoplatný rozsudok Okresného súdu Považská Bystrica č. k. 8Cb/3/2018 z 19. decembra 2018 a zápisnicu o verejnom vyhlásení rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č. k. 8Cob/15/2019 z 27. mája 2020. Okresnému súdu zaslala ďalšie podanie vo veci samej z 31. januára 2022. Vyjadrenie sťažovateľky bolo zaslané na vedomie žalovanému prípisom z 2. marca 2022. Žalovaný žiadosťou z 28. marca 2022 požiadal súd o zaslanie vyjadrenia sťažovateľky, pretože okresný súd doručil žalovanému len výzvu na vyjadrenie.

11. Uznesením okresného súdu č. k. 21Cpr/8/2018-121 z 29. decembra 2022 bolo napadnuté konanie spojené s konaním vedeným okresným súdom pod sp. zn. 21Cpr/10/2018. Okresný súd vo veci nariadil pojednávanie na 28. apríl 2023.

12. Zo zápisnice zo súdneho pojednávania uskutočneného 28. apríla 2023 vyplýva, že pojednávanie bolo odročené na neurčito z dôvodu implementácie novej súdnej mapy.

III.4. Ústne pojednávanie:

13. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, so stanoviskami účastníkov konania a s obsahom okresným súdom zaslaného spisového materiálu týkajúceho sa napadnutého konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

14. Sťažovateľka ústavnou sťažnosťou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

15. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

16. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou spravidla zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú (i) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (ii) správanie účastníka súdneho konania a (iii) postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľku.

17. Ústavný súd dáva do pozornosti, že aplikácia ním posudzovaných kritérií je oveľa jednoduchšia v prípadoch, v ktorých zistil, že súd bol celkovo nečinný a vo veci neuskutočnil žiadne úkony (II. ÚS 4/03, II. ÚS 229/04, II. ÚS 52/05).

18. Predmetom napadnutého konania je určenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru výpoveďou a náhrada mzdy. Oblasť pracovnoprávných vzťahov sa vyznačuje nerovnováhou v subjektoch tohto vzťahu, ktorá je však vyvažovaná normami hmotného a procesného práva. V rovine procesného práva ide o ochranu zabezpečenú osobitnými normami upravujúcimi konanie s ochranou slabšej strany. Sťažovateľka ako zamestnankyňa túto zvýšenú ochranu požíva; napadnuté konanie si s ohľadom na svoj predmet vyžaduje promptný a sústredený postup.

19. Napadnuté konanie nevykazuje znaky väčšej faktickej či právnej náročnosti, pričom v tejto súvislosti je potrebné vnímať špecifikum v príslušnosti súdu. Kauzálna príslušnosť okresného súdu značí, že súd povinný vec prejednať a rozhodnúť je nadaný špecializáciou práve na konkrétnu

oblasť; v právnej veci sťažovateľky ide o oblasť pracovného práva. Už uvedené procesné záruky majú posilňovať a zabezpečovať sústredený, efektívny a zákonný postup v týchto konaniach. Vzhľadom na zvýšené nároky kladené na súdy v oblasti pracovnoprávných vzťahov treba excesívny postup súdov hodnotiť prísnejšie.

20. Pracovnoprávny spor má vo všeobecnosti tendenciu zvýšeného významu pre zamestnanca. Pri posudzovaní kritéria významu konania pre sťažovateľku ústavný súd zohľadnil tvrdenie sťažovateľky o osobitnom význame tohto konania, a to z hľadiska ustálenia otázky trvania pracovného pomeru a následne mzdových nárokov v podobe náhrady mzdy s konečným dopadom na sociálnu sféru sťažovateľky a jej rodiny.

21. Uvažujúc o správaní sťažovateľky v súvislosti s jej pričinením sa o dĺžku trvania konania, ústavný súd dospel k záveru, že k dĺžke konania nijako neprispela. Prevažná časť prietáhov bola zapríčinená obdobím absolútnej nečinnosti okresného súdu.

22. K tretiemu kritériu, a to postupu okresného súdu, ústavný súd akcentuje, že samotná skutočnosť, že napadnuté konanie ako celok trvalo od podania žaloby do podania ústavnej sťažnosti viac ako štyri roky bez toho, aby okresný súd vykonával úkony zabezpečujúce riadny priebeh konania a smerujúce k vydaniu rozhodnutia, je ústavnoprávne neakceptovateľná. Po preštudovaní obsahu spisového materiálu ústavný súd v napadnutom konaní jednoznačne identifikoval dve súvislé obdobia absolútnej nečinnosti okresného súdu, a to od 11. júna 2018 do 26. júla 2019 a v období mesiaca jún 2020 až do dňa podania ústavnej sťažnosti 7. októbra 2022. Tieto obdobia nečinnosti neboli okresným súdom rozporované. Okresný súd síce v období marca 2022 doručoval vyjadrenie sťažovateľky žalovanému, ale doručovanie bolo uskutočnené chybné (bez samotného vyjadrenia sťažovateľky, pozn.).

23. Dôvody uvádzané súdom, pre ktoré okresný súd nenariadil pojednávanie, nemožno z hľadiska skúmania porušenia práv sťažovateľov vziať do úvahy, keďže organizácia právneho systému je vecou štátu, ktorý má zabezpečiť, aby vec sťažovateľov bola rozhodnutá v primeranej lehote (porov. *Vocaturu proti Taliansku*, rozhodnutie EŠLP z 24. 5. 1991, séria A č. 206-C, bod 17; *Cappello proti Taliansku*, rozhodnutie EŠLP z 27. 2. 1992, séria A č. 230-F, bod 17; sťažnosť vo veci *Bieliński proti Poľsku*, č. 48762/19, rozhodnutie EŠLP z 21. 7. 2022).

24. Celková dĺžka obdobia absolútnej nečinnosti v pomere k celkovej dĺžke konania, keď súd vykonával úkony, dosahuje neprípustnú úroveň. Pri zohľadnení celkovej dĺžky konania, ktorej prevažná časť bola vyplnená úplnou nečinnosťou okresného súdu, dospel ústavný súd k záveru, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

25. Po zhodnotení všetkých okolností ústavný súd dospel v danom prípade k jednoznačnému záveru o existencii prietáhov v napadnutom konaní, ktoré idú primárne na vrub postupu okresného súdu v dôsledku najmä jeho už uvedenej nečinnosti. Okresný súd nepostupoval v napadnutom konaní v intenciách čo najrýchlejšieho a efektívneho prerokovania a ukončenia sporu.

26. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

27. S účinnosťou od 1. júna 2023 nastali viaceré zmeny v organizácii všeobecných súdov, ich príslušnosti a obvodov (tzv. nová súdna mapa). Podľa § 18n ods. 2 písm. d) zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov prechádza od 1. júna 2023 výkon súdnictva v ostatných veciach z Okresného súdu Bratislava III na Mestský súd Bratislava IV (ďalej len „mestský súd“).

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadost'učinenie

28. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal. Sťažovateľka v petite ústavnej sťažnosti navrhla, aby ústavný súd po prijatí rozhodnutia o porušení namietaných práv prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných priet'ahov. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a keďže napadnuté konanie ešte nie je právoplatne skončené, ústavný súd vo výroku tohto nálezu v tomto štádiu konania prikázal, aby mestský súd (s poukazom na bod 27 odôvodnenia tohto nálezu, pozn.) vo veci konal bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výroku nálezu) v konaní vedenom už po spojení vecí. Ústavný súd vo výroku nálezu prikázal konať mestskému súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 21Cpr/10/2018 z dôvodu spojenia veci v napadnutom konaní s vecou vedenou (pôvodne, pozn.) okresným súdom pod sp. zn. 21Cpr/10/2018, pričom spoločné konanie sa bude viesť na mestskom súde pod sp. zn. 21Cpr/10/2018.

29. Pretože ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy bolo porušené, zaoberal sa aj jej žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia. Sťažovateľka požadovala priznanie zadost'učinenia vo výške 6 000 eur. Uvedené odôvodňovala primárne celkovou dĺžkou napadnutého konania bez vydania meritórneho právoplatného rozhodnutia vo veci, pričom poukázala na to, že to má negatívny dopad na jej majetkové pomery v dôsledku nemožnosti vysporiadať jej nárok so žalovanou sporovou stranou.

30. Cieľom finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne prikaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (III. ÚS 103/2018).

31. Pri ustálení sumy finančného zadost'učinenia ústavný súd zohľadnil celkovú doterajšiu dĺžku napadnutého konania v trvaní už presahujúcom 5 rokov (pričom v čase podania ústavnej sťažnosti presiahla 4 roky, pozn.). Zároveň ústavný súd prihliadol na charakter napadnutého konania ako aj na to, že primárnym dôvodom priet'ahov v konaní bola úplná nečinnosť okresného súdu, ktorá tvorila relevantnú časť z jeho celkovej doterajšej dĺžky. Na základe uvedeného, ako aj s poukazom na skutočnosť, že stav právnej neistoty sťažovateľky trvá, ústavný súd považuje za dôvodné priznať sťažovateľke finančné zadost'učinenie v sume 2 500 eur (bod 3 výroku nálezu).

32. Ústavný súd v súlade s čl. 127 ods. 3 ústavy a § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde nevyhovet tej časti ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovateľka žiadala priznať finančné zadost'učinenie nad ústavným súdom priznanú sumu (bod 5 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

33. Ústavný súd priznal sťažovateľke podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 384,08 eur (bod 4 výroku nálezu).

34. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [(ďalej len „vyhláška“); § 11 ods. 3, § 13a, § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,50 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti).

35. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 15. augusta 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu